

TO BREVE FRA 1848

Udgivet af *Hakon Müller*.

Gennem fælles historiske interesser blev godsejer *L. S. Vedel Simonsen* (1780—1858), Elvedgaard, og overlærer ved Odense Katedralskole, dr. phil. *Caspar Paludan-Müller* (1805—1882) knyttet til hinanden. Af og til besøgte de hinanden, men forbindelsen var dog hovedsagelig gennem breve. I Vedel Simonsens arkiv (Landsarkivet i Odense) foreligger der 55 breve fra aarene 1830—52. Med Paludan-Müllers forfremmelse til rektor for Nykøbing Katedralskole 1853 synes korrespondancen at være gaaet i staa. De to historikere overholder i deres breve nøje datidens former; om personlige forhold er der lidet eller intet. De diskuterer fortrinsvis historiske emner. Begge var enevældens mænd og stod paa et meget konservativt stade, indtil frihedsbevægelserne i foraaet 1848 førte dem begge i mere liberal retning. Under indtryk af februarrevolutionen i Paris skrev Paludan-Müller paa faa dage en lille pièce: „Hvad er nu at gjøre i Danmark? Tanker og Forslag.“ I een sætning udtrykker han sit øjeblikkelige politiske program: „En almindelig Rigsdag samlet om Kongen saa snart som muligt“. Piècen udkom i løbet af otte dage i hele tre oplag. I sine breve fra den tid til Vedel Simonsen, provst *Robmann*, Rønninge, og nordmanden, rigsarkivar *Chr. Lange*, Christiania, skriver han med begejstring om alt det nye, der var oppe i tiden.

Fra Vedel Simonsens side foreligger der kun et enkelt brev, som i mange aar har været i mit eje. Det viser, at ogsaa han foretog et

ryk til venstre: „Jeg er ikke meere, som forhen, moderat-conservativ, men snarere moderat-radical.“

S. T. Hr. Etatsraad Dr Vedel Simonsen, R. af D. og Dbmd.

Vedlagt er jeg saa fri at tilstille Deres Hvlbd. den yngre Grundtvigs Skrift imod Molbech¹), hvorom Forfatteren skriver mig, at han alene har ladet det *udgive* nu i disse urolige Tider, fordi det allerede var *trykt*, inden alt dette Væsen kom paa. Jeg er begjærlig efter at høre Deres Mening om Sagen, der vel nu hviler, men vel nok kommer op engang igjen.

Om de offentlige Anliggender ved jeg intet Nyt at berette, uden hvad Aviserne hver Dag bringe. Postgangen er forstyrret, saa at man i Kjøbenhavn maa vide bedre og paalideligere Besked, end hos os. — Det mærkeligste er Bekjendtgørelsen om Preussernes og Hannoveranernes Troppesamling. Nogle mene, at nu er Sagen afgjort, mig forekommer det, — at den, — om Verden endnu staaer en Maaned — vil tage Afgjørelsen ud af Krigernes Haand og lægge den i Diplomaternes. Thi at Preusserne ville gaae over *Slesvigs* Grændse er ikke sagt; men til at besætte *Holsten* faar det et godt Paaskud i Forbundslovgivningen. —

Godt er det dog, at vi allerede have Haand i Hanke med Slesvig; hvad vi have, det have vi. Den fynske Bonde har maaske gjort sit Fædreland en større Tjeneste end han selv troer, ved den Beredvillighed, hvormed han har rakt Haand til Alt. Derved, i Forbindelse med Enthusiasmen og Enigheden i hele Landet, er det blevet muligt, at vore Tropper allerede 10 Dage efter Oprørets Udbrud kunne staae ved Aabenraa.

Hvad Enden skal blive, maa Himlen vide, men det skal nu vise sig, om der er nogen virkelig Livskraft i den danske Nation. Under alle Omstændigheder er en ny Tid brudt ind over Danmark; thi om end Alt pludselig blev stille, ere dog allerede saa mange gamle Skranker faldne, saa mange skøre Baand brustne, at den gamle Tid

ikke mere kan komme tilbage. At meget Godt og Smukt vil gaae tilgrunde med det gamle Væsen, synes mig utvivlsomt; men det Nye maa bringe et friere og friskere Liv, hvis vi overhovedet kunne forsvare vor Tilværelse.

Jeg kan dog endnu ikke troe andet, end at Regjeringen havde handlet klogere, om den havde indkaldt en Rigsdag strax ved Efterretningen om Pariserrevolutionen. Det nye Ministerium var da kommet fra Rigsdagen, ikke fra Casino og Gaden; Slesvigholst. havde ikke havt det Paaskud, de brugte d. 23. og 24. Marts i Kiel og Rendsborg²); og et lovligt Organ havde nu været samlet, hvilket Regeringen kunde forelægge det store Spørgsmaal om Krig og Fred, om nye Paalæg eller Laan. Nu maa *den* tage det hele Ansvar paa sig.

Odense d. 6. April 1848.

Høiagtelsesfuldt

Deres

C. Paludan-Müller

Elvedgaard d. 11 april 1848

Høistærede!

Ved at læse Sv. Grundtvigs Bog, som herved med Taksigelse tilbagesendes, synes det næsten, som om Molbech har villet høste Æren af en anden Mands Flid ved i sit Navn at udgive de utrykte Folkesange, Svend Grundtvig dog i Grunden var den første, der havde samlet; en saa lav Ærgierrighed og skiden Egennytte havde ieg dog egentlig ikke tiltroet ham. Om Stridens HovedEmne har ieg forresten allerede tilmældt D. V. min ubetydelige Meening.

Hvad Landets indre Politik angaar, da har ieg, som D. V. af mit sidste Brev vil have erfaret, i et og alt forandret min Synsmaade; ieg er ikke meere, som forhen, moderat-conservativ, men snarere moderat-radical. Det Gamle kan, som brøstfældigt og raadent, umuelig bestaae, og naar det nye blot kan indføres med Sindighed (som

f. Ex. Ministeriets Opløsning), saa lad kun vort gamle DV blive omstøbt i en nye og meere tidssvarende Form, om der endogsaa ved denne Leilighed skulde ryge nogle gamle Nathuer i Lyset; at det nye Ministerium forresten vil faae nogen Varighed, betvivler jeg (allerede er jo Plessen³) udtraadt af samme og fleere ville vel fra Tid til anden fortrænges) men det er jo ogsaa kun et første Forsøg, hvoraf stedse en editio auctior et emendatio⁴) er at forvente.

Hvad den udenlandske Politik er angaaende, da har det stedse været min Troe, at et Rige, el. som i Schl. Holst. et Storhertugdøm, der er bygget paa Løgn, Svig, Bedrageri, Oprør, Ran, Mordbrænderie, ja! maaskee endogsaa Giftblanderie, umuelig i Længden kan bestaae, men det var vel best (som et af vore Dagsblade yttre), hvis de Danske *gave Tid* og forskandsede sig, hvor de nu befinde sig (neml. paa Grændsen af det dansk- og tydsktalende Schlesvig) indtil den første tydske Friheds-Ruus havde sat sig; thi inden føie Tiid vilde vore Fiender da selv komme i Haaret paa hinanden og da vilde Knuden saa meget lettere lade sig løse ved Diplomatiik eller ved Sværdet. Den Flensborgske Jernbane-Committee i Odense tilskrev mig sidst i forrige Maaned om at afgive min Stemme, etc. men da ieg kun har 1 Actie og altsaa følger Majoriteten, troede ieg at kunne tie, da den, som tier, jo samtykker; desuden vil der nu næppe meere blive Tale om Sagen, helst hvis Blaunfeldt⁵) er ført i Lænker til Rendsborg.

Skade er det, at vore Efterretninger i nærværende Tiid ere saa upaalidelige; den ene (som ieg vil haabe) Løgn udbreder sig efter den anden her paa Landet ved Flygtninge fra S. og N. Jylland og ved Familiebreve fra vore Tropper i Schlesvig; Aviserne meddele ogsaa den ene falske Relation efter den anden (som de siden skamme sig ved at tilbagekalde) og hvorfor udstæder GeneralCommandoen til Landets Beroeligelse aldeles ingen officielle Bekjendtgjørelser fra Armeen, som alle andre Steder er Tilfældet?; man maatte dog hellere (om selv det værste af alle de onde Rygter skulde være sandt) paa engang erfare, at der formedelst Troppernes el.

Officierernes Feighed etc. var intet Haab om Seier end gaac og seigpines i et langsomt hivende Haab. Selv i Kiøb. hvorfra ieg dog ievnlig har Brev, udbreder det ene (som ieg vil troe) falske Rygte sig efter det andet; saaledes hed det for nogle Dage siden, at vor yngste Enkedronning⁶⁾ skulde staae i megen Fare, landsforræderisk Correspondence var fra fleere Sider opdaget, vor nye Konge skulde have faaet langsomdræbende Gift og kunde ikke leve Aaret til Ende etc. og paa den anden Side, at Kongen af Sverrig havde været i Kiøb. og lovet os Bistand, ligesaa den Engelske Gesandt el. Minister etc. etc. Vissere er det derimod, at Krigsministeren, alle sine øvrige Forretninger uagtet, dog har faaet Tid til at aabne Underofficererne Adgang til at blive Officerer (endog til Capteins Chargen inclusive); at Trykkefriheds Forord: som under de forrige Ministre havde medtaget Deliberationer, der fyldte 2 Riis Papir, af det nye Ministerium paa en halv Times Tid i al Korthed blev expederet og at endelig 4 bekiendte Mænd, som ere misfornøiede med deres Stilling i Kiøb. skulde attraae Stiftamtmandsposten i Odense, neml. Conf Rd. Hansen⁷⁾ i Directionen, Bang⁸⁾ og Unsgaard⁹⁾ i Rentekammeret og Sponek¹⁰⁾ i Generaltoldkammeret (jeg hører nu i Dag, at d. 3' af disse skal have seiret.)

Til Slutning bør ieg endnu gjøre D. V. opmærksom paa, at Deres Formeening om Bondestandens overordentlige Gavnildhed til Afhielpning af Fædrenelandets øieblikkelige Fornødenheder vel for en stor Del og i de fleste Tilfælde turde være mindre rigtig, og formodentlig grunde sig paa, at D. V. antager Totalsummen, som indkommer fra ethvert Sogn, for blot at være Bøndernes Biedrag i samme; men der samles ved samme Leilighed ogsaa Biedrag fra Sognets Herremænd, Præster, Degne, Forvaltere, Forpagtere o. s. v. og disse sidste udgiøre som oftest meere end det halve af det omtalte Sognebiedrag; i det mindste have Selveierne eller Bønderne i nærværende Egns forskiellige Sogne, uagtet Præsternes gientagne Opmuntringer, aldeles ikke givet meere end omtrent 1 Rd. pr. Td. H. K. hvilket f. Ex. her fra Sognet¹¹⁾ kun udgiør 2 à 300 Rd. De

øvrigte 2 a 300 Rdl. (thi vort Sognebiedrag var i det Heele, foruden 3 Stykheste, 560 Rdl.) ere derimod subscriberede af andre Stænder (saaledes har ieg f. Ex. i Sognebiedrag, foruden 100 Rdl. til en Skyttehest, givet 100 Rdl. min Forpagter (foruden alt hvad der præsteres af Hartkornet) 20 Rdl. Mad. Simonsen¹²⁾ paa Rugd. 50 Rdl. Præsten¹³⁾ og Mølleren hver 20 D. etc. etc.) og at Vigerslefs Sognebiedrag kunde løbe saa høit i Veiret (neml. c. 1500 Rdl. som dog senere blev reduceret til 10 Heste) grundede sig alleene paa, at Eieren af Langesøe og Holsteenshuus¹⁴⁾ gav 500 Rdl. Marggaard¹⁵⁾ 400 Dl. Præsten¹⁶⁾ 100 Rdl., saa at Bønderne i Vig S. i det heele taget neppe gave meere end her i Sognet.

Med Høiagtelse

Deres heng.

V Simonsen

S. T. Hrr. Overlærer

Dr. Paludan Müller.

NOTER

1) N. F. S. Grundtvigs yngste søn, den 22 aarige Svend Hersleb G. (1824—83) udsendte i februar 1847 en plan til en ny udgave af folkeviserne og kort efter et prøvehefte. De affødte en voldsom strid. Avisartikel fulgte paa avisartikel, pièce paa pièce. Hans angribere *C. Molbech*, *P. Hjort*, *I. Levin* og *F. L. Liebenberg* fandt, at hans udgivelsesform var alt for bogstavelig og vidtløftig. Molbech udgav et udvalg af folkeviser. Faderen rykkede i en pièce sin søn til undsætning, og denne vendte sig i et stridsskrift i foråret 1848 „Etatsraad Molbech og Kæmpeviserne“ mod sin hovedmodstander. I det lange løb sejrede han. Paludan Müller støttede ham gennem avisartikler.

2) Den provisoriske regering i Slesvig-Holsten skrev i sin proklamation 24. marts: „Vor hertug (Frederik VII) er ved en folkebevægelse i København blevet tvunget til at afskedige sine hidtilværende raadgivere og til at indtage en fjendtlig holdning overfor hertugdømmerne. Landsherrens vilje er ikke mere fri, og landet er uden regering.“

3) *Carl Scheel-Plessen* (1811—92) var indtraadte i martsministeriet som minister for de tre hertugdømmer, men gik af den følgende dag, da han ønskede en fredelig løsning af striden med slesvigholstenerne.

4) Forøget og forbedret udgave.

5) *M. F. Blaunfeldt* (1799—1880), sønderjysk jurist og politiker. Maatte paa grund af sin danskvenlighed straks ved krigsudbruddet 1848 flytte til København.

6) Christian VIII's enke, *Caroline Amalie* var søster til hertugen af Augustenborg og prinsen af Nør.

7) *Jens Olaus Hansen* (1795—1854), retslærd, departementschef i kultusministeriet 1848—53.

8) *P. G. Bang* (1797—1861). Jurist, politiker. Minister i flere perioder.

9) *I. J. Unsgaard* (1798—1872). Stiftamtmand i Odense 1848—1856, minister 1856—59, atter stiftamtmand 1860—69.

10) *Wilhelm Sponneck* (1815—88). Finansminister november 1848—december 1854.

11) Veflinge.

12) *Amalie Simonsen*, født *Evers* (1797—1868), enke efter *Bendt Simonsen* (1797—1843).

13) *Ulrik Boesen* (1805—67), sognepræst i Veflinge fra 1840 til sin død.

14) *Hans Holsten* (1758—1849), lensbaron, admiral.

15) Margaard ejedes af oberstløjtnant, kammerherre *Chr. Schøller* (1793—1858).

16) *C. W. V. Lund* (1809—64) sognepræst i Vigerslev fra 1840 til sin død.